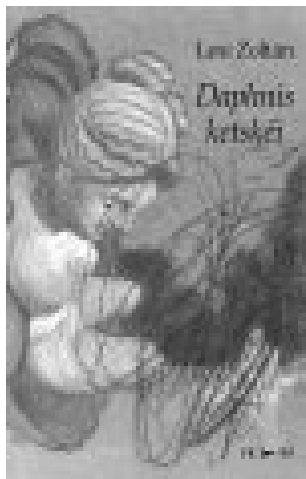

Imitált stukkók

LESI ZOLTÁN: DAPHNIS KETSKÉI

Fiatál Írók Szövetsége
Budapest, 2009

Lesi Zoltán merész költő: az imitáció alakzatát helyezi első kötetének középpontjába. Nem másol, nem utánoz, tudatos és koncentrált, egyben visszafogott, a hibára is fogékony költői játék módszerével imitálja a rokokó költészetet.

Nem rokokó, nem neorokokó verset ír, a hagyományos formákból, toposzokból, költői képekből, jelzős szerkezetekből – a rokokó nyelvi és poétikai eszköztárának sajátos elrendezéséből – kortárs mű születik, mely nyelvszemléletével az utóbbi évtizedek magyar lírájának erőterében is megtalálja a maga helyét. Az imitáció nála egyszerre jelent követést és imitálást, a hagyomány tovább éltetését, feldolgozását, továbbá visszafogott átértelmezésére tett javaslatot.

Archaizáló koncepciójának előképe lehet például Weöres Sándor *Pszichéje*, Borbély Szilárd *Nagyheti szekvenciái* vagy Kovács András Ferenc *Lázary René Sándor* versei, de minden más, nyelvi és formai síkon archaizáló költeménye e sorba kívánczik. Lesi az említett példákhoz hasonlóan következetes és egységes, nem szerepjátékra épülő kötetet

hoz létre; a neves elődökhöz képest azonban kevésbé invenciózus, nyelvi és formai értelemben kevésbé precíz. Kötetében a Berzsenyi- és a Weöres-hatás a legerősebb – külön érdekesség, hogy a szerző diplomamunkája egy Weöres Sándor szonettjeit elemző számítógépes program volt.

Szepesi Attila írja a kötet fülszövegében: „Ez nem depressziós sósivatag, ez nem akarok »önmegvalósítás«, ez költészet. Fanyar ízek, belső tükrök, visszfényes és bujkáló hangulatok. Zene.” A költővel kapcsolatban pedig így fogalmaz: „Mer játszani, tud bölcsen bolyongni. Egyszerre infantilis és koravén. Nem választ »szerepkört« magának, a művével akar hatni. Távol áll tőle minden divatos handabanda, nemzetmentés és világmegváltás.”

A játékoság mellett a hangulati érték is figyelemre méltó – a költőre jellemző melankolikus, fanyar hang átjárja a kötet egészét. A kötelezően sorjázó rokokó elemek személytelennek tűnő maszkja alól elő-előbukkanó személyesség teszi kézzel foghatóan maivá ezt a költészetet. A formai, nyelvi kihívás mellett ez a tónus igazolja igazán létrejöttét, mutatja meg a Lesi-líra erejét, kelti életre az önmagában is izgalmas konstrukciót.

A vállalt púder alatt anyai költészet bújik meg, nem túlmisztifikálva persze a programnak látszólag ellentmondó alanyiságot, annak markánsabb vállalása lehet a visszafo-

gott, szenzibilis költői alkat számára a következő lépés ahhoz, hogy saját hangját a későbbiekben bátrabban vállalja.

Szepesivel vitatkozva: a rejtőzködés ugyan nem szerep, ám nehéz nem szerepkör-választásként értelmezni. Lesit izgatja a forma, a felület, a látvány, a mű létrehozásának processzusa, ezért fontos motívuma a maszk, a tükör, a kagyló, a stukkó. A gipsz stukkó, üreges természetű, látványos felület; a könnyen megmunkálható gipsz a nehéz, faragott kő helyettesítője, pusztán dekoratív funkcióval bír. A stukkó ornamentikus elemként rendszerint alulnézetből jelenik meg a versekben, és a kevés eseménymozzanat díszletében fontos viszonyítási pontként szolgál: „...el- /vesztéd hüvös gipsz stukkók alattt iste- /ni voltodat.” (Gipsz stukkók).

Lesi maszkja a stílus imitációja. A rokokó stílusjegyeit felhasználva játékos, dekoratív költészetet hoz létre, mindemellett nem a virtuóz formaművészetre helyezi a hangsúlyt, a dekorativitás a tipikus rokokó elemek, költői képek, mitologikus motívumok és a jelzőhasználat terén érhető tetten. A rokokó költészetből ismert finomkodó erotika, egzotikum, báj, kecsesség, játék, intimitás, kicsinyítések, olykor könnyedség, olykor mesterkélttség jellemzi munkáit, a játékos rokokó poétika, a bravúros zeneiség eszköztárával, a hangszimbolikával, alliterációval viszont kevésbé él. A cím ebből a szempontból jól illeszkedik a kötethez: Daphnis a görög mitológiában a szicíliai pásztorok hőroisa, a bukolikus költészet feltalálója, akit nimfa szeretője hűtlensége miatt megvakít, s a sziklákról vakon a szakadéka zuhan.

A *Daphnis ketskői* főként szonettokból és anakreóni dalokból áll. Emellett néhány enyhén jambikus, szabálytalan szótagszámú és rímelésű, a szonettól és az anakreóni daltól eltávolodó rímes vers, vizuálisan formaszzerűre tördelt, nyomokban szintén jambikus szabad vers, valamint egy verselésében klassziczálódó tendenciát mutató darab is szerepel a kötetben.

Formai értelemben Lesi játékos és kísérletező, de nem virtuóz költő, ami leginkább az anakreóni formánál érhető tetten. Nem tisztán lüktető, csilingelő, sziporkázó, nyelvi és rímjátékokban tobzódo csiszolt, tipikus rokokó dalokat ír. Lépten-nyomon kisiklatja a formát, s hogy ez részben mindenképpen tudatos költői program, az a gyakori soráthajlásoknál válik világossá, melyek visszafogják a formai hagyományban rejlő szertelen játékosságot, megtörik a jambikus lüktetést.

Számos asszonánc és félrím található a versvégeken, nem konzekvensek a hímrím nő-rím összecsengések, akadnak rontott sorvégek is, néhány darab pedig inkább rímtelennek mondható. A rímelés hibáira és a ritmikái zökkenésekre magyarázattal szolgálhat az imitáció, hiszen mint már említettem, Lesi nem rokokó verset ír. A hiba ebben a kontextusban költői programként is értelmezhető: egyrészt hozzáadott érték, mely megkülönbözteti a Lesi-verset a hagyomány formailag precíz, kimunkált áramlatától, másrészt a megidézett korszak magyar kötészetében nem is ritka, tökéletlen poétikához igazodik.

Ezzel együtt a verselés talán lehetne precízebb is – nem csak a soráthajlások zökkenetnek ki bizonyos verseket, néhol ritmikailag is nehézkessé válnak. Lesi jó forma- és stílus-érzékeléssel bír, az elkövetett hibákat azonban nem magyarázza pusztán a koncepció. Ezen a téren a fiatal költőnek lehetősége van még a fejlődésre, hiszen az általa megcélzott nyelvi és formai hagyomány precízebb verselést követelne meg.

Az ortográfia és interpunkció kérdése fontos és látványos kérdés, a Berzsényi (Berzsényi Dániel mpr.) mottó is ezt feszegeti: „Hogy ortográfiám és interpunctiómi hibások, igen tudom: ennek oka az én tanulásom módjában és karakteremben van.” Erős a versek Berzsényi-ihletettsége, több idézet, utalás, reminiscencia is fellelhető a kötetben, Berzsényi versvilágát idézni a vállaltan hibás ortográfia és interpunkció is, mely valójában nem hibás. Lesi saját helyesírást teremt, mely inkább idézi, mintsem utánozza a korszak költészetét: jellemző hangjelölése a *cz*, *ts*, eszköze a magánhangzónyúlás vagy rövidülés, szóróvidítés vagy hangkihagyás, az így létrejött anakronisztikus hatást az archaizáló szóhasználat is erősíti. A magánhangzók gyakori megnyújtása azonban az imitáció ellenére olykor zavaró, túlságosan is idegenszerű. A mottót követő *Músákhöz* című kötetnyitó invokáció inverz módon érinti a fent taglalt problémakört és a rokokó cirkalmasságának kérdését: „*megvetlek / únt gátú ihel, bájós / czirkáalom, édes görtsid / a vörös szobában kaczg- / nivalók*”.

A hangjelölés és a sajátos szóhasználat erősíti a versek hermetizmusát. Lesi a tónusra, kevésbé a jelentésközvetítésre helyezi a hangsúlyt, a hangulatteremtő felsorolások, asszociációk, a montázs jelleg izgalmas kihívás elé állítja a befogadót. Figyelemre méltó, hogy a kötet egyik központi alakja Narkisszosz (Lesi átíratában Nárczis), aki önnön tükörképének foglya; az invokációt követő *Nárczis némasága* hangsúlyos, metapoetikus vers, melyben több fontos, a kötet egészét meghatározó motívum (park, szobor, stukkó, maszk, tükör) is fellelhető.

Lesi Zoltán merész költő: elsőkötetes szerzőként zavarba ejtő módon egy az olvasóközönség által kevésbé ismert és fogyasztott korszakból, poétikai hagyományból merítve látzólag több száz éves köntöst ad kortárs versének. A nyelvi, formai és tartalmi elemek köntöse alatt pedig jellegzetes hangulatlíra, sajátos versvilág létrehozására tesz kísérletet.

Programjának kibontása során azonban nem mindig él e merészség adta lehetőséggel, az általa létrehozott poétikai tér a kortárs horizontból közelítve talán ennél is több mozgásteret engedélyezne. Legfőbb erénye, az imitációra való következetes törekvés, a költői kísérlet és játék némileg programszerűen lefojtja, visszafogja a költői kibontakozás, elmélyülés lehetőségét. Versteremtő energiáit javarészt a forma, a konstrukció, az elemi szintű imitáció foglalja le, az izgalmas hangulati elemek és szövegek összeszikkasztása mellett a tartalomra kevesebb figyelem marad.

A *Daphnis ketskői* ezzel együtt figyelemre méltó, tisztességgel vállalt, tudatos és megfontolt kísérlet, mellyel Lesi nem vall kudarcot. A kötet egy tehetséges, szenzibilis, jó formaérzékkel bíró fiatal költő pályakezdésének játékosan ironikus és intim hangvételű összegzése.

Kollár Árpád